

Сістэмныя выклікі для беларускага грамадства і ўрада ў перыяд палітычных зменаў ў Беларусі

Эсэ выпускніка курсу “Публічная палітыка для пачаткоўцаў”

Шмат беларускіх грамадзян унутры краіны і за мяжой чакаюць пэўнага спрыяльнага моманту, калі будзе магчымасць змяніць уладу і зруйнаваць таталітарны апарат у краіне. Разумела, што той самы момант мае сэнс не толькі чакаць, але і рабіць тое, над чым магчыма працаваць ужо зараз.

Патрэбны прапановы і ідэі таго, як Беларусы будуць будаваць дзяржаву наноў. Падгатаваная праграма, план дзеянняў, распрацаваны дэмакратычным апазіцыйным рухам, паспрыялі б большай падтрымцы сярод грамадзян унутры краіны. Патрэбны дакладны план палітычнага і эканамічнага ўзнаўлення краіны на гэты цяжкі перыяд. Так ці інакш, будзе шмат незадаволенасці насельніцтва. Уладу патрэбна будзе ўтрымаць, не даць прыйсці да яе дэструктыўным элементам, прарасейскім сілам. Ёсць верагоднасць усталявання новага дыктатарскага рэжыму пад расейскім уплывам. Гэтыя планы патрэбна будаваць ужо зараз, каб сматываць насельніцтва да станоўчага стаўлення да палітычных зменаў.

Па-першае, патрэбна ўсталяваць праграму падтрымкі эканомікі. Беларусь ужо зараз у жудасным эканамічным стане. Але ж неабходна будзе адмовіцца ад расейскага эканамічнага ўплыву і танных рэсурсаў. Гэта будуць цяжкія часы, але ж павінна быць падтрымка прыватнага бізнесу. Падаткі для індывідуальных прадпрыемстваў павінны заставацца на ўзроўні 3-5 працэнтаў, а ў першы год рэгістрацыі прадпрыемства мабыць магчыма ўвогуле не браць падатак на прыбытак. Людзі павінны адчуваць падтрымку, што іх не кінулі адзін на адзін з эканамічнымі цяжкасцямі.

Грамадзянам патрэбна таксама тлумачыць, чаму яны сутыкнуліся з праблемамі ў пераходны перыяд. Без папулізму, сумленна гаварыць аб тым, дзеля чаго ўсе гэта, якія мэты і якія перспектывы. Патрэбен пэўны кантроль за распаўсюджваннем карупцыі ў пераходныя часы. Як грамадзян, так і чыноўнічы апарат трэба адукаваць.

Таксама ў Беларусі паўстане пытанне прыватызацыі. Людзі будуць хвалявацца аб тым, што сутыкнуцца з тымі ж цяжкасцямі, што і ў 90-ыя гады: рост алігархічнага класу на фоне агульнага жабрацтва.

Таксама ёсць вельмі складанае пытанне: як і чым прыцягнуць да вяртання ў Беларусь эмігрантаў, якія з'ехалі хаця б пасля 2020 года. Гэта тычыцца і бізнесу, і працоўных. ІТ сферу прыйдзеца амаль што будаваць наноў, намагацца запрашаць замежныя кампаніі да супрацоўніцтва, а таксама распрацоўваць уласныя цыфравыя прадукты, брэндy. Трэба думаць аб тым, як цыфравы бізнес можа працаваць не толькі на экспарт, але і дзеля карысці дзяржавы.

Але ж не павінна быць мэты вяртання беларускага грамадства ў стан, калі ІТ - гэта адзіная сфера дзейнасці, у якой звычайны Беларус можа зарабіць хоць нейкія грошы. Эканоміка павінна развівацца без перакосаў у адну сферу. Трэба думаць і распрацоўваць праграмы дзеля розных сфер дзейнасці. Новы дзяржаўны апарат

павінен рабіць шмат намаганняў, каб падтрымаць медычную сферу, і медычны праватны сектар. За апошнія гады была нанесена велізарная шкода беларускаму медыцынскаму сектару, а гэта аснова дабрабыту грамадзян. Паўплываць на вяртанне эмігрантаў медыкаў у Беларусь будзе значна цяжэй, чым на праграмістаў. Медыкі звычайна праходзяць больш цяжкі шлях пацвярджэння навыкаў і адукацыі ў іншаземных краінах. Пасля такога шкада кідаць на працоўкі ў новым эмігранцкім жыцці. Цяжка будзе супаставіць заробак беларускага медыка з замежным. Трэба звярнуць увагу на медыцынскую адукацыю, падрыхтоўку новых кадраў і на той жа медыцынскі прыватны сектар - даць яму нарэшце спакойна развівацца.

Адукацыйная сфера ўвогуле мае патрэбу ў глабальнай перабудове. У Беларусі ў апошні час быў знішчаны прыватны сектар школьнай адукацыі. А дзяржаўныя школы патрабуюць замену часткі персаналу па зразумелых прычынах. Трэба звярнуць увагу і на рэфармацыю вышэйшай адукацыі. Таксама павінна праводзіцца палітыка беларусізацыі, шанавання сваёй уласнай гісторыі і сваіх традыцый.

Навучанне ў школах і ва ўніверсітэтах неабходна праводзіць на беларускай мове і па беларускамоўных падручніках. Таксама мае сэнс размаўляць у дзіцячых садках па беларуску. Людзям цяжка будзе адразу пераходзіць на беларускую мову, таму патрэбна выпрацоўваць нармальнае стаўленне да людзей, якія нават размаўляюць трасянкай, не лічыць гэта ганебным. Так ці інакш павінна захоўвацца паважлівае стаўленне да любога чалавека, не гледзячы на мову, на якой ён ці яна размаўляе. Няма сэнсу нікога прымушаць ці нават заклікаць пераходзіць на беларускую мову, але ж дзяржаўная мова павінна быць адна, і мае сэнс уводзіць больш беларускамоўнага кантэнту любога кшталту, не толькі ў дзяржаўных установах, але і ў паўсядзённым жыцці (напрыклад беларускамоўныя сайты дастаўкі прадуктаў, пераклад мабільных аплікацый банкаў на беларускую мову).

Безумоўна, грашовая і бытавая сферы хвалююць грамадства, але калі пачалася гаворка пра некаторых школьных настаўнікаў, то грамадзяне Беларусі таксама будуць чакаць справядлівага і сумленнага суду над злачынцамі і здраднікамі. Павінны адбыцца велізарныя рэфармаванні: судовай сістэмы, міністэрства ўнутраных спраў, сферы дзяржаўнага кіравання і дзяржаўнай бяспекі, ваеннай сферы. Патрэбна будзе прымаць цяжкія рашэнні: каго неабходна судзіць, а хто быў вымушаны супрацоўнічаць, але ж не здзейсніў цяжкіх злачынстваў.

Патрэбны новыя кадры, патрэбна асветніцкая адукацыйная дзейнасць. Мае сэнс гаварыць аб гэтым ужо зараз, распрацоўваць па магчымасці дакладныя планы дзеянняў. Калі б у беларускіх апазіцыйных палітыкаў быў бы прадстаўлены выразны праект будучай дзяржавы - было б больш даверу, нават ад непалітызаванай часткі насельніцтва, якая зараз вагаецца ў сваіх поглядах. Звычайныя людзі больш звяртаюць увагу на свой дабрабыт. Ім не заўсёды зразумелы заклікі за дэмакратыю і супраць дыктатуры, так як гэта можа выглядаць для іх як: "за ўсе добрае супраць усяго кепскага".

З людзьмі ў цяжкі перыяд патрэбна размаўляць аб перспектывах. будаўніцтва наноў органаў дзяржаўнага кіравання. Гэта самае цяжкае пытанне, але ж праз гэтыя выклікі неабходна прайсці, каб аднавіць незалежнасць Беларускай дзяржавы.